

קבוצה

בזמן ששליח הציבור עומד בבית הכנסת ואומר בקול רם את חזרת הש"ץ פעמיים בכל יום, אף שהוא מאריך את התפילה, הוא ממלא בכך את התפקיד שחז"ל הטילו עליו. מגמת חז"ל הייתה לאפשר לאנשים שאינם יודעים להתפלל בעצמם לשמוע את התפילה משליח הציבור כך שיוכלו גם הם להתפלל. במעשה זה הציבור כולו ובייחוד שליח הציבור - שכשמו כן הוא: שליח של הציבור - מקבלים על עצמם אחריות לדאוג לכך שאותם אנשים יוכלו להשתתף בתפילה. כאשר עמד עם ישראל נבוך על שפת ים סוף ונחשון בן עמינדב קפץ לים ראשון (לפי ילקוט שמעוני תהלים, רמז תשצט) הוא קיבל על עצמו את האחריות להצלת העם כולו. דומה ששתי דוגמאות אלו משקפות פנים אחדים של האחריות כפי שהיא באה לידי ביטוי בחברה. הפן האחד מתאר את האחריות לחלשים שבחברה, לאלה שאינם מסוגלים לדאוג לעצמם. אחריות הזולת כלפיהם מתבטאת בכך שיש יע להם לספק את צרכיהם ואולי אף "להרים" אותם ממקומם למקום טוב יותר המאפשר להם ליטול חלק בחיי החברה. הפן האחר של האחריות, הוא האחריות לחברה כולה. לעתים לא הפרט זקוק לסיוע אלא קבוצה שלמה או אף הציבור כולו נתונים במצוקה.

הבחנה זו בין אחריות כלפי הפרט לבין אחריות כלפי הכלל מובילה להבחנה נוספת: כאשר מדובר בחברה מאורגנת, אין צורך להמתין דווקא שמישהו יתנדב לפעול או ייזום פעולה. החברה יכולה לדאוג מראש לניהול העניינים כך שצרכים שונים יקבלו מענה, ואף ראוי שתעשה כן. היא יכולה לעשות זאת למשל באמצעות הקמת גוף דוגמת משרד הרווחה, שיטפל בנזקקים, או גוף דוגמת צה"ל שיהיה אחראי להגנת הציבור ככלל ולא דווקא כלפי פרט זה או אחר. עם זאת גם אחרי שהחברה מקבלת על עצמה אחריות, לעולם יישארו תחומים שבהם הפרט יכול לבוא ולמלא את החלל ולקבל על עצמו אחריות.

דומה שאי אפשר לתאר חברה נטולת אחריות, שכן האחריות היא עניין בסיסי היוצר זיקה משותפת בין איש לרעהו ובין חברה לבין מוסדות השלטון. חברה שבה ירגישו האזרחים שאין השלטון דואג להם, תוכל להתקיים, אם בכלל, רק אם המשטר בה הוא חודני. במקום שיש בו תחושה שכל אדם דואג לעצמו עלול להיווצר ניכור שיכול להוות איום על עצם קיום החברה.

מדינה דמוקרטית מתקיימת בידי אזרחיה. כאשר האזרחים יגלו מעורבות: ישלמו מיסים, ישרתו בצבא, יצביעו בבחירות, יביעו את דעותיהם בעניינים שונים שעומדים על סדר היום הציבורי, הם יקיימו את החברה בצורה פתוחה, חופשית ומסודרת. אם האזרחים אדישים ואינם מגלים אחריות, למעשה הם מאפשרים לקבוצות אינטרסנטיות או קבוצות מיעוט קיצוניות לנהל את ענייני המדינה ולהשפיע עליהם.

ביחידה זו נדון בהיבטים אלה ואחרים בסוגיית האחריות.

אנו מאחלים לכם לימוד פורה ומעניין

צוות יסודות

יחידת לימוד והפעלה בנושא אחריות

מטרות חינוכיות

1. לבחון מהי אחריות מן ההיבט האישי;
2. להכיר את יחסי הגומלין שבין המדינה לבין אזרחיה בנושא האחריות;
3. ללמוד על אחריות מן המקורות היהודיים.

מבנה היחידה

שיעור ראשון

לבחון מהי אחריות מן ההיבט האישי		לוקחים אחריות!	
ניתוח אירועים		שני דפי "לוקחים אחריות"	
		45 דקות	

שיעור שני

להכיר את יחסי הגומלין שבין המדינה לבין אזרחיה בנושא האחריות		אחריות המדינה	
התאמת אירוע לגוף המתאים		שני דפי "אחריות המדינה כלפי אזרחיה"	
		45 דקות	

שיעור שלישי

ללמוד על אחריות מן המקורות היהודיים		יהודה מקבל אחריות	
לימוד וניתוח סיפור מהתורה		דף "אנכי אערבנו מידי תבקשנו"	
		45 דקות	